Yıl: 19 Sayı: 62 Fiyat: 15.- TL OCAK - ŞUBAT - MART - NİSAN - MAYIS - HAZİRAN'13 ISSN 1303 - 4144
Year: 19 Number: 62 Price: 15.- TL JANUARY - FEBRUARY - MARCH - APRIL - MAY - JUNE'13

MOTİF

Halk Oyunları Eğitim ve Öğretim Vakfı Dergisi

Motif Folk Dances Training Society Magazine

Karabük İli Bulak Köyü

Tığ Örücülüğü

Yrd. Doç. Dr. Fatma Nur BAŞARAN
Gazi Üniversitesi, Mesleki Eğitim Fakültesi, Tekstil Dokuma ve Örgü Anabilim Dalı
Hatice SOMÇAĞ
Gazi Üniversitesi, Güzel Sanatlar Enstitüsü, Geleneksel Türk Sanatları Ana Sanat Dalı

Özet:

El sanatları, toplumun örf ve adetlerini, yaşama biçimini, duygu ve beğenilerini yansıtarak kültürünü nesilden nesile aktaran, toplumda devamlılığı sağlayan birikimlerdir. Bu nedenle el sanatlarının korunması, yozlaştırılmadan genç kuşaklara aktarılması ve geliştirilmesi büyük önem taşımaktadır.

El sanatlarının renk, motif, desen ve ürün çeşitliliği ile en zengin tekniklerinden biri olan örücülük, ihtiyaç karşılamaya ve süslenmeye yönelik ürünler oluşturmaya son derece uygun özelliklere sahiptir.

İnce örgüler grubundan olan tığ örücülüğü ile giysi ve ev süslemelerinde kullanılmak üzere yapılan danteller, kadınların sevdikleri uğraşılardandır.

Bu çalışmada Karabük iline bağlı Bulak Köyü'nde örülen dantellerin kullanım alanları; teknik, desen, gereç ve motif özellikleri yönünden araştırılmış, eskiden örülmüş örnekler ile günümüz örnekleri ele alınmıştır.

Anahtar Kelimeler: Örücülük, Tığ, Dantel, Karabük, Bulak Köyü

1. GİRİŞ

Varlığını, adet, gelenek ve göreneklerle devam ettiren kültürümüzü, nesilden nesile aktaran değerlerimizden olan el sanatları, insanın çevre ile etkileşimini, doğa ile iç içe olduğunu belgeleyici özellikler taşımaktadır.

El sanatları; basit araçlar ile her türlü hammaddeden yararlanarak emek isteyen, zaman gerektiren, yaratıcılığa dayalı uğraşılardır (Ortaç, 2007:20).

Ülkemizin birçok yöresinde yapılan el sanatlarını o yörede bulunan hammadde çeşitleri biçimlendirmektedir. Hayvancılığın veya tarımın yapıldığı bölgelerde çoğunlukla dokumacılık, örücülük gibi sanatlar öne çıkmaktadır.

El sanatlarının içinde önemli bir yer tutan örücülük; kırsal bölgelerde tarımla uğraşılmadığı kış mevsiminde, ihtiyaçları karşılamak, işten arta kalan zamanları değerlendirmek ve aileye ekonomik katkı sağlamak amacı ile yapılmaktadır (Akpınarlı ve diğerleri, 2012:213).

İpek, pamuk, yün vb. doğal liflerden elde edilen iplikler ile sentetik iplikler veya doğal lif ile sentetik karışımı iplikler örgü sanatının temel gerecidir. Kalın bükümlü iplikler çoğunlukla şiş örgülerinde kullanılırken, ince iplikler tığ örgülerinde tercih edilmektedir.

Örücülük sanatında kullanılan çeşitli kalınlıklardaki tığlar, ucu çengel şeklinde, 15-20 cm. uzunluğunda araçlar olup, tek ipliği birbirinin içinden geçirerek ilmekler oluşturmak için kullanılmaktadır (Atay,1987:330-332; Akpınarlı, 1995:15; Onuk ve diğerleri, 2004:13; Onuk, 2000:9-10).

Tığ ile ipliğin bir arada kullanımı ile ilmeklerin içinden yeni ilmekler oluşturularak istenilen ebatlarda, sayısız desende yüzeyler elde edilebilmektedir. Bu yüzeyler değişik büyüklükte ve şekilde örülebilen motiflerin sıra ile eklenmesiyle veya ince ya da kalın şeritler halinde örülmesiyle oluşturulmaktadır.

Tığ örücülüğü kullanım alanı ve biçimlerinden dolayı, objeyi oluşturan örgüler ve objeyi süsleyen örgüler olarak sınıflandırılmaktadır. Dolayısıyla ürünü oluşturabildiği gibi, çoğunlukla kumaş yüzeylerin ara ve kenar kısımlarında, giysi ve eşya süsleme unsuru olarak da kendisini göstermektedir.

Objeyi oluşturan örgüler grubuna; masa, sehpa, vitrin ve yatak örtüleri ile kırlent ve perdelerin yanında yelek, şapka, eldiven gibi giysi ve aksesuarları; objeyi süsleyen örgülere ise yazma ve tülbent kenarlarında, giysilerin yaka, kol ve göğüs kısımlarında, perde uçlarında, mutfak ve yatak takımlarında görülen ara ve kenar dantelleri vb. girmektedir.

Tığ örgülerinden danteller, özellikle çeyiz ge-

leneğinde büyük önem taşımaktadır. Latince bir terim olan "dantel" dilimize Fransızcadan girmiş, geçmişte Anadolu kadını tarafından "tentene" olarak da isimlendirilmiştir (Özbağı, 1997:1; Erbek, 1981:136). Tığ ile yapılan dantel ve oyalarda; zincir, basit örgü, çift örgü, üçlü örgü, örümcek, demet ilmek gibi tekniklerin birlikte kullanılmasıyla tek renkli veya çok renkli ürünler oluşturulmaktadır (Onuk ve diğerleri, 2005:10).

Anadolu'nun birçok yerinde olduğu gibi Karabük iline bağlı Bulak köyünde de bahçe işleri ve üzüm bağlarından arta kalan zamanlarda ve özellikle kış mevsiminde örücülükle uğraşılmakta, çoğunlukla şiş ve tığ örgüleri ile iğne oyaları yapılmaktadır. Kış aylarında şiş örgüleri ile bebek ve yetişkin giysilerinin yapımı tercih edilirken, bahar ve yaz aylarında tığ ile oya ve dantel örgüler tercih edilmektedir. Ülkemizin hemen her yöresinde olduğu gibi Bulak köyünde de dantel ürünler çeyiz hazırlama ve günlük kullanım amacı ile genç kız ve kadınlar tarafından yapılmaktadır.

Bu çalışmada; Bulak Köyü'nde çeyiz ve kullanım amaçlı ev süslemeleri için üretilen danteller ele alınmış, yöredeki dantel örücülüğü hakkında örnek oluşturabilecek yaklaşık 60 değişik ürün çeşitli özellikleriyle belgelenmiştir.

2. BULAK KÖYÜ'NDE TIĞ ÖRÜCÜLÜĞÜ

İlmekleri iç içe geçirerek çok sayıda desen oluşturmaya uygun, yaratıcılığa açık, rahatlatıcı, dinlendirici ve hızlı üreyen bir uğraş olan dantel örgüleri; yöre kadınları tarafından evlerde, bahçelerde veya mahalle günleri, akraba günleri gibi organize edilen zamanlarda son derece sevilerek sürdürülen bir uğraştır.

Hemen her evde farklı kullanım alanına yönelik, farklı boyutlarda çeşitli desenlerde hazırlanmış dantel örneklerine rastlanmaktadır. Yöre kadınları dini bayramlar, söz kesme, nişan, düğün, gibi sosyal ilişkilere büyük önem vermekte, dolayısıyla günlük kullandıkları dantel örtü ve perdelerini özel günlerde değiştirerek yerine yenilerini kullandıkları bilinmektedir.

Danteller anne, anneanne, babaanne, teyze ve hala gibi yakın akrabalar tarafından çeyiz amacı ile kız ve erkek çocukları için yapılmaktadır. Bu örgüler çeyiz biriktirmek ve korumak için alınmış, ağaç veya ağaç kaplama sandıklarda veya hurçlar içinde, lekelenmemesi ve güzel kokması için aralarına sabun yerleştirilerek saklanmaktadır. Köyde hemen her kadın küçük yaşlarda dantel örmeyi öğrenmekte ve ilk örgüleri dahil olmak üzere hemen hepsi çeyiz sandığında yerini almaktadır. Yöre kadınları çeyiz dışında aynı ürünleri farklı desenlerde evlerinde kullanmak üzere de örmektedir. Birçok evde; masa, sehpa ve tepsi örtüleri ile yatak takımlarında, perde uçlarında, sedir, buzdolabı, elbise dolabı örtülerinde, mutfak raf ve dolap içlerinde patiska veya keten kumaşlara monte edilmiş kenar ve ara dantellerine rastlanmaktadır. Ayrıca "sergenlik" olarak isimlendirilen nişlerde de dantel örtüler kullanılmaktadır.

Resim 1. Sergenlik dantelleri

2.1. TEKNİK, DESEN VE KOMPOZİSYON ÖZELLİKLERİ

Yörede üretilen dantellerde gereç olarak eskiden pamuk iplikler kullanılırken, günümüzde pamuk ipliklerin yerini sentetik iplikler almıştır. Ütü gerektirmemesi gibi kullanım kolaylığı sağlayan, çeşitli niteliklere sahip olan bu tür iplikler tercih edilmektedir. Dantel örgülerde çoğunlukla kırık beyaz ve süt beyaz olarak bilinen renkler kullanılmakta, ürün ve kullanım özelliğine göre 60-70 numara iplikler ile örülebilecek uygun kalınlıkta tığlar seçilmektedir. Dantellerin bir kısmı ürünü süslemek üzere örülürken, bir kısmı ürünü oluşturmaktadır. Kafes örgüler, tırabzanlar ve örümcek en çok kullanılan tekniklerdendir.

Bazı evlerde oldukça eski dantel örneklerine rastlanabilmektedir. Orijinal örnekler eskidiği için kullanımdan kaldırılmakta, yeni ipliklerle, hiç değiştirilmeden bire bir aynısı örülmek suretiyle desenlerin yeni ürünlerde yaşatılması sağlanmaktadır.

Yörede örneklik olarak saklanan dantel sayısı pek fazla olmamakla birlikte 70 yıllık olduğu söylenen, sararmış ve bir kısmı parçalanmış, yaklaşık 10x30 cm. boyutlarında kenar danteli olarak örülmüş örümcekli ve katip merdiveni olarak isimlendirilen iki eski örnek dikkati çekmektedir. 1956 yılında örüldüğü belirtilen iki perdenin kumaşı yıpranmış olmasına rağmen 30x70 cm boyutlarında, yörede kabak çiçeği ve örümcekli olarak bilinen kenar dantellerinin fazla yıpranmadığı, ancak saçaklarının pürüzlendiği görülmektedir (Resim 2). Katip merdiveni, elmas küpe, laleli gibi isimlerle anılan danteller de eski örneklerdendir. Bu dantellerden bazılarının sedir yastıklarına kenar danteli olarak dikildikleri göze çarpmaktadır. Motif isimleri bazı yaşlı kadınlar tarafından bilinirken, gençler tarafından pek fazla bilinmemektedir. Ancak aynı motif ve kompozisyonlara başka evlerde de rastlanmaktadır.

Resim 2. Perde kenarı kabak çiçeği örneği

2.1.1. ÜRÜNÜ OLUŞTURAN DANTELLER

Yüzey oluşturmak için iki farklı tekniğin yapıldığı görülmekte ve elde edilen yüzeyler ürünü oluşturmaktadır.

Birincisinde; tek motifin örülerek büyütülmesi ile yuvarlak, elips, kare, baklava, dikdörtgen gibi formlarda örülen; ikincisinde ise çeşitli boyutlarda kare veya yuvarlak biçimli çok sayıda motifin örülmesinden sonra tığ ile kenarlarından birleştirilmesi ile geometrik formlarda oluşan yüzeyler ürünü ortaya çıkartmaktadır.

Tek parça motifin büyütülmesi ile oluşan ürünler, gerek örme gerekse ütülenme rahatlığından dolayı daha çok tercih edilmektedir.

Daire şeklinde motif oluşturmak için; zincir çekildikten sonra iki ucu birleştirilerek elde edilen boşluk üzerine çoğunlukla tırabzanlarla başlangıç yapılarak çevresi örülmekte ve istenilen çapta büyütülmektedir.

Elips şeklinde tek parça örtüler için; istenilen boyda örülen zincir üzerine birkaç sıra tırabzan, kafes, dolgu vb. teknikler üzerine desen oluşturularak, çevresinde tam dönüşlerle örülebildiği gibi örgüye dar kenardan başlayarak orta kısma doğru genişletilmekte ve yine daraltılarak oval form elde edilmektedir (Resim 3).

Resim 3. Oval formda hazırlanmış tepsi örtüsü

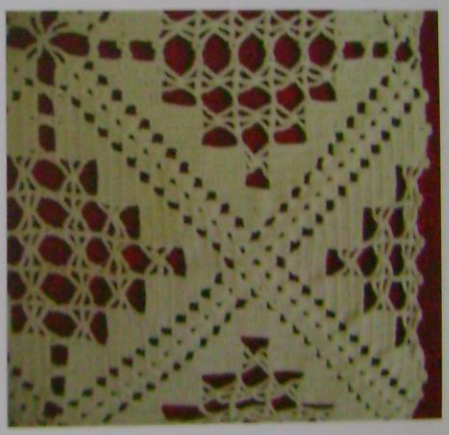
İstenilen boyda ve desen özelliğine göre, çekilen zincir üzerine çoğunlukla kafes ve dolgu teknikleri ile bir sıra örüldükten sonra çevrilerek aynı işleme diğer yönden devam edilerek kare veya dikdörtgen şeklinde ürünler elde edilebilmektedir. Bu ürünler yastık, sehpa, tepsi ve masa örtülerinde tercih edilmekte istenilen boyuta gelindiğinde sonlandırılmaktadır.

Resim 4. Sehpa örtüsü ve kenar ayrıntısı

Kare ve dikdörtgen örtüler tek parçadan oluştuğu gibi birçok motifin örülerek birbirine birleştirilmesi ile de yapılmaktadır. Aynı ebatlarda kare biçimli motifler örüldükten sonra kenarlarından birbirine eklenmesi ile desen tamamlanmakta ve geometrik kompozisyonlar oluşturulmaktadır (Resim 5).

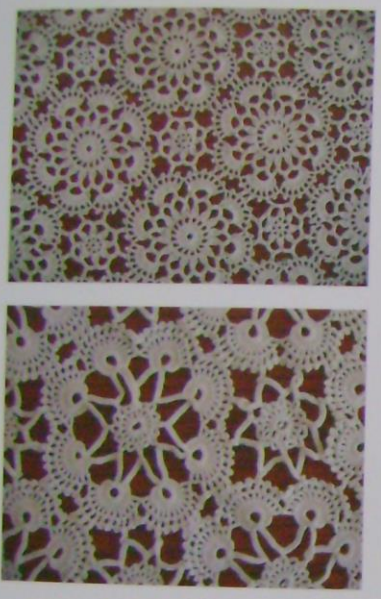

Resim 5. Kare motiflerin eklenmesi ile oluşturulan kırlent ve detay görünümü

Yuvarlak biçimli parçaların birleştirilmeleri; parçalardan çıkartılan çok sayıda zincir ile sağlanmakta veya daha küçük boyutta motiflerin aralara eklenmesi ile yüzey oluşturulmaktadır. Küçük boydaki motiflere ara motif adı verilmekte; ara

motifler, genellikle büyük motifin, göbek olarak isimlendirilen orta kısmından oluşmakta veya benzer başka motiflerden örülmektedir. Ara motiflerin, ana motif olarak isimlendirilen büyük motiflerin aralarına eklenmesi ile kare veya dikdörtgen formda yüzeyler elde edilmektedir. Bu yüzeyler genellikle; kırlent, sehpa, yatak ve masa örtüleri olarak kullanılmaktadır (Resim 6).

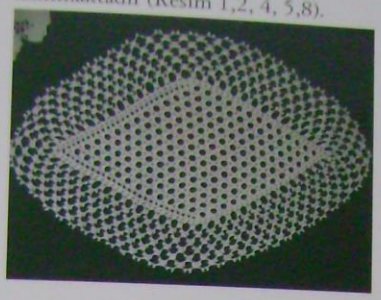

Resim 6. Ara motiflerle birleştirilmiş masa örtüsü örnekleri

Resim 7. Zincirlerle birleştirilen motiflerden sehpa örtüsü

Tek motiften oluşan örtülerde desen olarak; çoğunlukla dal, yaprak ve çiçeklerden oluşan bitkisel motifler tercih edilmekte gül, lale, karanfil, fulya, papatya, kabak çiçeği, dal, tomurcuk ve yapraklara sık rastlanmaktadır (Resim 2,4). Farklı boyutlarda çok sayıda örülen motiflerde de çiçek desenleri görülmektedir (Resim 6,7). Geometrik bezemelerden ise baklava, kare, altıgen, dikdörtgen ve zikzak biçimler sık kullanılmaktadır (Resim 1,2, 4, 5,8).

Resim 8. Geometrik formda sehpa örtüsü

Figürlü bezemelerde genellikle kelebek desenine rastlanmaktadır. Ayrıca "BULAK" ve "SAFRANBOLU" yazılı tepsi örtüleri de görülmektedir. Bu örtülerin orta kısmı örüldükten sonra çevresi örülmekte, örgünün son sırası yörede kirpik adı verilen suyla tamamlanmaktadır (Resim 9). Bazı örneklerde bitkisel ve geometrik bezemelerin bir arada kullanıldığı dikkati çekmektedir (Resim 2,9).

Resim 9. Tepsi ve sehpa örtüsü

2.1.2. ÜRÜNÜ SÜSLEYEN DANTELLER

Kumaş yüzeyleri süslemek için örülen danteller; çoğunlukla düz şerit halinde, kullanım yeri ve desene bağlı olarak istenilen en ve boyda örülmektedir. Kumaşın kenara yakın kısmı, dantelin en ve boy ölçüsünde kesildikten sonra içersine şerit halindeki dantel parçalar yerleştirilerek makinede sarma işlemi ile kumaşa tutturulmaktadır. Yörede "ara danteli" olarak bilinen bu uygulamalar özellikle yatak takımlarında tercih edilmektedir. Aynı desendeki dantelin kumaşa dikilecek üst kısmı düz, boşlukta kalacak kenar kısmı "divlim veya divlimli" olarak isimlendirilen kavisli veya zikzak şeklinde yapılmakta, "uç danteli" olarak isimlendirilmektedir.

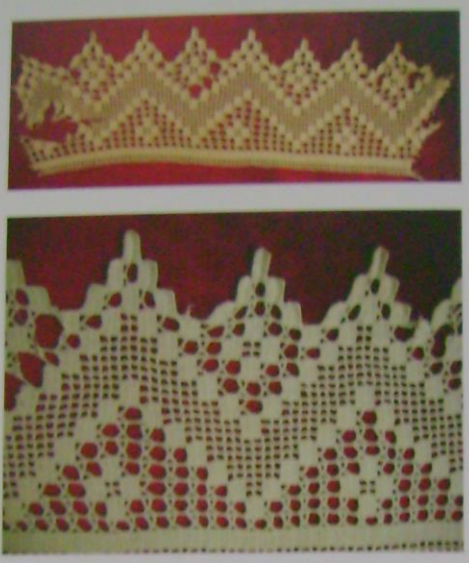
Resim 10. Ara danteli, divlimli uç ve detay görünümü

Uç veya kenar olarak isimlendirilen danteller ile mutfak takımları, terek (raf), sedir, sergen, buzdolabı örtüleri ile perde, yastık ve çarşaf kenarları örülmektedir. Şerit olarak örülen, ara ve kenar dantellerinde sürekli ve sıralı devam eden desenler kullanılmaktadır (Resim 10, 11,12).

Resim 11. Örnek parça [örümcekli] dantel uç ve detay görünümü

Resim 12. Örnek parça (katip merdiveni)

Bazen kumaşın bir köşesi kesilerek çıkarılmakta ve çoğunlukla üçgen formda olan dantel yerleştirildikten sonra kenarlarından sarılarak tutturulmaktadır. Köşe danteli olarak adlandırılan bu örgülere çoğunlukla çeyiz amaçlı hazırlanan bohçalarda rastlanmaktadır (Resim 13). Bazı örneklerde ise üçgen formda örülen dantelin, kumaşın köşesine sadece bir kenarından sarılarak kenar danteli oluşturulduğu görülmektedir.

Resim 13. Bohça köşe danteli

Ürünü oluşturan dantellerde olduğu gibi, ürünü süsleyen dantellerde de bitkisel motiflerden; gül, lale, karanfil, kabak çiçeği ve küpe ile dal ve yaprakları sıklıkla kullanılmakta (Resim 14, 18); bazı örneklerde ise bitkisel motiflerle, üçgen, zikzak, baklava gibi geometrik bezemelerin bir arada kullanıldığı göze çarpmaktadır (Resim 14).

Resim 14. Perde kenarı (lale'li örnek)

Küpe, merdiven ve şemsiye olarak isimlendirilen nesneli bezemelere örnek oluşturan eski geleneksel desenlere genellikle çarşaf ve yastık kılıflarının kenar kısımlarına dikilmiş olarak rastlanmaktadır (Resim 15,16).

Resim 15. Şemsiye

Resim 16. Merdiven

Bazı örneklerde de bitkisel ve nesneli bezemelerin beraber kullanıldığı görülmekte, fiyonk ve gül motifi aynı desende yer alabilmektedir (Resim 17).

Resim 17. Perde kenarı

Dantel ler istenen büyüklükte tamamlandıktan sonra çeşitli süsleme teknikleri uygulanmaktadır. Bu süslemeler desen özelliğine veya bireyin istek ve beğenisine göre değişik şekil ve tekniklerle yapılabilmektedir.

Çeşitli formlarda örülen ürünlerin kirpik, örümcek veya tırabzan teknikleri ile tüm çevresi defalarca örülerek kenarları süslenmektedir. Kenar oyası denilen bu örgünün üründeki desen ile uyumu dikkat çekmekte ve bu süsleme türüne sehpa ve tepsi örtülerinde sıklıkla rastlanmaktadır (Resim 4,8,9).

Başka bir süsleme tekniği olarak ürün kenarına tutturulan "kurt" olarak isimlendirilen tek yönlü sık iğne yapımı sonucu helezonlar oluşturan şeritler örülmektedir.

12

Küçük plastik halkalar sık iğne tekniğinde örülerek kaplanmakta ve birbirine zincirle bağlandıktan sonra uç kısımlarındaki zincir ile örtüye tutturulmaktadır (Resim 18).

Resim 18. Plastik halkalarla süslenen buzdolabı örtüsü

Ancak geleneksel modellerde çoğunlukla "saçak bağlama" olarak isimlendirilen teknik uygulanmaktadır. Dantel örgüsünde kullanılan iplikler ortalama 10-12 cm. uzunluğunda kesilerek ürün kenarına tığ yardımı ile bağlanmaktadır (Resim 2, 14). Ürünler son işlem olarak ıslak bez ve buharlı ütü ile ütülenerek kullanıma hazır duruma getirilmektedir.

SONUÇ

Karabük ili Bulak Köyü'nde yapılan incelemeler sonucunda; yörede eğitim düzeyinin yüksek olduğu, gençlerin çoğunluğunun üniversite mezunu, kadınların ise geleneklerine son derece bağlı oldukları ve sosyal ilişkilere önem verdikleri görülmektedir. Tığ örgüleri genç kız ve ev hanımları tarafından çoğunlukla çeyiz amacı ile yapılmakta, genellikle satış amacı güdülmemekte ve çoğunlukla bitkisel motifler tercih edilmektedir.

Eskiden yapılan örnekler bozulmadan korunmakla birlikte, yeni motif ve desenlerin de örüldüğü dikkati çekmektedir. Değişik özelliklerde satışa çıkan dantel ipliklerinin kadınlar tarafından ilgi ile takip edildiği, Karabük veya Safranbolu'dan satın alınan ipliklerle örgünün oluşturulduğu saptanmıştır. Ancak yeni nesil genç kızların gelişen teknolojinin etkisi ile dantellerden oluşturulan yatak ve mutfak takımlarını çeyizlerine almak istemedikleri, sehpa takımlarını yeterli gördükleri hatta bazı gençlerin evlendikten bir iki yıl sonra kullanmadıkları gerekçesi ile bazı çeyizlerini geri getirdikleri köy halkı tarafından belirtilmektedir.

Bulak Köyü, UNESCO dünya şehri Safranbolu ilçesine yakınlığı ve bozulmamış mimari özellikleri ve doğal güzellikleri ile turizm yönünden ilgi çekmekte, Safranbolu'yu görmeye gelen yerli ve yabancı turist gruplarınca ziyaret edilmektedir. Köyde örülen dantellerden seçilecek örnekler ile katalog oluşturulması, örücülüğün geleneksel boyutta sürdürülmesi, köy muhtarı ve Karabük belediyesi işbirliği ile tanıtımlarının yapılması, genellikle kazanç amacı güdülmemekle birlikte kooperatif kurularak köyde bir tanıtım ofisinin açılması, yapılan dantellerin burada sergilenmesi ve hediyelik eşya olarak satışa sunulması yörede örücülük sanatının kaybolmasını önleyerek korunmasına katkıda bulunacaktır.

Kaynakça:

Akpınarlı, F. (1995). El Örgüsü Çıraçların Teknik, Desen, Renk ve Kullanım Özellikleri. Yayımlanmamış Doktora Tezi, Gazi Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü, Ankara.

Akpınarlı, F.; H. Tozun; F.N. Başaran; M. Büyükyazıcı; Y.P. Ertürk. (2012). Şanlıurfa El Sanatları ve Sözlü Kültür Malzemeleri. Şurkav Yayınları, No: 36. Ankara.

Atay, A. (1987). Örücülük. Milli Eğitim Basımevi. 1. Basım. İstanbul.

Erbek, G., (1981). 1. Ulusal El sanatları Sempozyumu Bildirileri. Dokuz Eylül Üniversitesi Yayınları. İzmir.

Onuk,T.; H. F. Akpınarlı; H.S. Ortaç; D. Ayda; S.Küçük kömürler; H. Köklü. (2005). Ankara İli El Sanatları Ve Beslenme Kültürü. Atatürk Kültür Merkezi Başkanlığı Yayınları. Ankara.

Onuk,T.; H. F. Akpınarlı; H.S. Ortaç; Ö. Alp. (2004). Silifke Folkloru (İşlemecilik, Dokumacılık, Örücülük, Halk Oyunları Ve Giysileri). Türk Tarih Kurumu Basımevi. Ankara.

Onuk, T. (2000). Osmanlıdan Günümüze Oyalar. Kültür Bakanlığı Yayınları. Türk Tarih Kurumu Basımevi. Ankara.

Ortaç, H.S. (Eylül, 2007). Tığ Örücülüğünün Kullanım Alanları ve Çağdaş Tasarımların Medyada Tanıtılmasının Önemi. Motif Halkoyunları Eğitim ve Öğretim Vakfı Dergisi. Sayı: 20. Ankara.

Özbağ, T. (1997). Ayaş Tenteneleri Üzerine. Gazi Üniversitesi Ayaş ve Çevresi Kültür-Sanat Araştırmaları Sempozyumu Bildirileri. Ayaş Belediyesi Yayınları. Ayaş.

Kaynak Kişiler:

Adalet ÇOBAN. 65 yaşında, ev hanımı. Görüşme tarihi (Ekim 2012)

Ayfer GÜNER. 54 yaşında, ev hanımı. Görüşme tarihi (Ekim 2012)

Canan GÜROCAK. 48 yaşında, ev hanımı. Görüşme tarihi (Ekim 2012)

Emine ALBAYRAK.54 yaşında, ev hanımı. Görüşme tarihi (Ekim 2012)

Hacer ERGİN. 55 yaşında, ev hanımı. Görüşme tarihi (Ekim 2012)

Hafize ERER. 68 yaşında, ev hanımı. Görüşme tarihi (Ekim 2012)

Hatice KARAKAŞ. 57 yaşında, memur (Çocuk Esirgeme Kurumu). Görüşme tarihi (Ekim 2012)

Pakize ÇETİN. 88 yaşında, ev hanımı. Görüşme tarihi (Ekim 2012)

Yıldız MUMCU. 71 yaşında, ev hanımı. Görüşme tarihi (Ekim, Kasım 2012)

Zehra KARAKAŞ. 59 yaşında, ev hanımı. Görüşme tarihi (Ekim 2012)